

Biser.

(Selko.)

Doli v gostilni pri Kraševcu so sedeli vaški možaki in ukrepali pri kozarcu vina to in ono. Ugibali so že, kaka bo prihodnja letina, koliko jim bodo zvišali ali znižali davke, kdo bo krpal raztrgano obutalo in pribijal nove podplate na stare urbase, odkar jih je zapustil stari Pelinček in se preselil na oni svet. Naposled jim je vse zanimajoča snov vendar pošla, in vsak je silil na dan s tem, kar je njemu ugajalo. Konoplja je govoril najraje o konjih. Ti so mu bili nad vse. Če se je peljal po cesti skozi vas kak gospod, Konoplja je gotovo pritekel na prag, da je ogledal konje. Tudi zdaj je začel pripovedovati svojemu sosedu Lahku, kako so bili nekdanj konji po ceni na Hrvaškem. — Milavec, ki bi bil rad šel v Ameriko, da bi se bil nekoliko oprostil dolgov, je jel razkladati o velikih zaslužkih onstran slane luže. Mihec pa je bil že v Ameriki in je tam videl baje veliko biserov. Zato je najraje govoril o biserih, njih ceni, lepoti itd. Temu in onemu se je vzbujala v srcu želja, da bi mogel tudi on imenovati tako drobnarijo svojo lastnino. Toda večina jih je morala pripoznati, da bisera še niti videla ni. Pri mizi je sedel tudi Lovro, ki je služil pri Milavcu za hlapca. Njegov сосед ga je vprašal:

„No, Lovro, ti si tako nekam. tih, ali si že videl biser?“

Vsi so pričakovali, da bo malomarno odkimal. A zmotili so se. Lovro je potrdil, da je že videl biser.

„Beži, beži“, so silili vanj drugi, „ti si videl biser? Steklo je bilo!“

„Ni bilo steklo, bil je pravcat dragocen biser.“

„Kdaj si ga pa videl?“

„Ko sem bil še majhen.“

„Motiš se. Steklo ti je kdo pokazal in rekel, da je biser. Saj znajo steklo ravno tako lepo obrusiti, in ti si menil, da je biser.“

„Ni bilo steklo, bil je pravi biser.“

„No, povej no, kako je bilo.“

Začel je pripovedovati.

„Takrat so še živeli moja mati — Bog jim daj dobro! Nisem bil še sirota, nisem še služil pri tujih ljudeh. V materini koči sem živel kot ptič v gnezdu in za kruh so skrbeli oni. Takrat so živeli še mati —.

In kako so me imeli radi! Ej, da vedó, kako je meni hudo na tem svetu, hudo bi jim bilo na onem. V grobu bi se obrnili. Tudi jaz sem jih rad imel. Moj Bog, saj na svetu menda ni človeka, ki bi ne ljubil svoje matere. Tudi ubogal sem jih rad, in niso se pritoževali radi moje trme. Le enkrat jih nisem poslušal. Čujte!

Neke nedelje je bilo. Vreme kot ribje oko. Prišla sta k meni Štefeto v Dominik in Reznikov Lojze.

„Lovro, z nama pojdi k vodi, bomo igrali!“

Branil sem se in izgovarjal, pa nista odnehala. Nisem si upal iti, ne da bi povedal materi, kam odidem. Stopil sem v sobo. Mati so sedeli pri mizi in brali iz molitvenika.

„Mati“, tako sem jih nagovoril, „nekoliko grem doli k vodi. Kmalu bom spet nazaj.“

„Kaj pa si izgubil tam doli?“

Polila me je rudečica in molčal sem.

„Ljubi Lovro“, so rekli, „ubogaj rajši mene in ostani doma.“

Šel sem pred hišo, da povem onima dvema. Toda pregovarjala sta me in pregovarjala, da sem se jima končno udal. Šel sem ž njima in igrali smo za gumbe. Drugačnega denarja v onih časih taki možaki nismo poznali.

Pozno popoldne sem prišel domov. Težko sem se bližal domu. Oglašala se mi je vest in mi očitala, da sem bil nepokoren ljubi materi. Donelo mi je še po ušesih, kar mi je rekla: „Ubogaj rajši mene!“ S strahom sem stopil v sobo. Skozi okno so sevali zadnji žarki zahajajočega solnca. Mati so še sedeli pri mizi in brali. Vedeli so sicer, kaj sem ukrenil, vendar so me rahlo vprašali:

„Lovro, kje si pa bil?“

„Doli pri vodi!“

In tedaj so mi pokazali biser. Zahajajoče solnce je pošiljalo dnevu zadnje pozdrave, njegovi žarki so sevali skozi okno in padali na lice moje matere. In po licu je polzela solza in se blestela v zlatih solnčnih žarkih. Niti preje niti pozneje se mati niso jokali zaradi mene. Da so se pa tedaj, mi je hudo, kadar se na to spomnim.“ — —

Možaki so pomenljivo molčali in nikdo se mu ni posmehnil.

Tak biser, shranjen v dobrem srcu, je pač stokrat lepši in stokrat dražji kot biser v zlatem prstanu.

Lojzek, pojdi k meni, povedal ti bom povest.

(Selko.)

Nedamov Lojzek je bil še majhen. Komaj je bil začel bojevati prvi boj s črkami. A bil je Lojzek korenjak. Le pogledjte ga, kak dečko je! Klobuk malo po strani, za trakom kokošje pero, roke v žepu, ni ga boljšega junaka v celi vasi. Sicer so hlače nekoliko raztrgane tam zadaj, vsaj videti je tako, a to ni nikaka sramota za take korenjake. Če bi bile hlače vedno cele, tudi novih ne bi bilo nikoli.

Lojzek je bil torej junak in kot tak je šel v boj s sedmo zapovedjo. Ta namreč trdi, da moramo pustiti tuje reči pri miru; še pogledati jih ne smemo preveč poželjivo. Tako trdi in uči postava. Lojzek pa je bil enkrat, zapomnite si, samo enkrat, drugačnega mnenja. In ni pustil, da bi obveljalo to, kar zapoveduje postava, storil je drugače, premagal je torej postavo.

To pa je bilo tako. V vasi niso imeli tobakarne. Ded pa so prav radi sedeli pred hišo in spuščali v zrak dim. A primerilo se je, da so pokadili včasih